

SIIRT'İN YEREL HİKAYELERİ

KUTSAL SIIRT ÖYKÜLERİ

ÖNEMLİ NOT: Aşağıda adı geçen öykülerden birini seçerek senaryolaştırabilirsiniz.

1- Amine Hacıo 1

“Yıllar önce Karasungur (Berük) köyünde dört kardeş yaşamış. Bu kardeşlerden biri, Hizan köyüne, biri de Paye köyüne yerleşmiş; diğer kardeş M. Ali Reş ile kız kardeşleri ise kendi köylerinde yani Karasungur'da kalmış. Birkaç yıl sonra evlilik çağına gelen Amine Hacıo, Paye köyüne gelin gitmiş,”

“Amine Hacıo, evlendikten bir süre sonra kayınpederi hacca gitmeye karar verir. Kayınpederi hacda iken, kaynana ile gelin, bir gün sarma/dolma yaparlar. Bu sırada kaynana of çeker. Amine Hacıo, kaynanasına neden ‘of’ çektiğini sorar. O da ‘Keşke bu yaptığımız sarmalardan senin kayınpederin de yiyebilseydi’ diye cevap verir. Amine Hacıo da ‘İstersen bir kısmını bana ver de ona götürüyüm’ der. Kaynanası, gelininin canının sarma istediğini, ancak utandığı için bunu dile getiremediğini düşünür. Bu yüzden ‘tamam al götür’ der.”

“Birkaç ay sonra kayınpeder hacdan döner. Köylüler onun elini öpmeye geldiklerinde hacı, benim elimi öpmeyin, bana sarma getiren geliminin elini öpün, diyerek onları geri çevirir. Bunu duyan kaynana, çok şaşırır” (K22).

Amine Hacıo 2

Yıllar sonra Amine Hacıo, evini babasının köyü olan Karasungur köyüne götürür ve oraya yerleşir. O, zamanının çoğunu bilhassa geceleri, bir akarsu kenarına giderek ve namaz kılarak geçirmektedir. Bir gün, iki gün derken aylarca devam eden bu ibadet, kocasının ve ailesinin şüphelerine neden olur. Her iki aile, onu takip etmeye karar verir. Bir gece Amine Hacıo, ibadet etmek için yine aynı akarsuyun yanına gider. Bu sırada kendi ailesi akarsuyun bir kıyısında, kocasının ailesi diğer kıyısında onu izlemektedir. Kadın, namazını bitirip selam verdiği sırada sağına bakıp kendi ailesini, soluna bakıp kocasının ailesini görür. Kadın durumu anlar, çok üzülür ve şunları söyler: ‘Ya rabbi! Babam tarafındakilerin hepsi kalpten gitsinler, kocam tarafının da soyları hiçbir zaman çoğalmasın, iki olsun üç olmasın, üç olsun dört olmasın.’ Bu arada olaya şahit olan her iki aile de böyle mübarek bir zattan kuşkulandıkları için çok utanır ve evlerine geri dönerler” (K22).

Karasungur köyünde bazı köylüler, hasta olmadıkları halde kalp krizi sonucu ölürlər. Diğer köydeki ailelerde ise çocuk sayısı, genellikle ortalama üç veya dördtür.

Amine Hacıyo 3

“Amine Hacıyo, hacca gitmeye karar verir; ancak çocuğunu kime teslim edeceğini bilemez. Sonunda çocuğuna en iyi Yüce Rabbi'nin sahip çıkacağına kanaat getirir. Tevekkül ederek çocuğunu bir dağa teslim eder. Bir ceylan, dağda tek başına kalan yavruyu emzirir ve bir anne gibi ona bakar. Dağın yamaçlarından esen rüzgâr, çocuğun salıncağını sallır. Hacdan dönen kadın, çocuğuna kavuşur. Anne ve çocuğu ölünceye dek o dağda yaşarlar. Bu olay, halkın belleğinde derin izler bırakmış olmalı ki civar köylerden insanlar, bu mübarek zatın mezarını ziyaret eder ve dertlerine deva bulmak isterler” (K22).

2- Benetis Sıtra (İbleliye) 1

Benetis Sıtra'nın diğer adı “İbleliye”dir. Bu ifade, kızların “haramdan uzak durmaları” anlamına gelir. Bu ziyaret eski bir hamamdır. Geçmiş yıllarda bu hamama evli kadınlar ayrı, genç kızlar ayrı günlerde giderlermiş. Genç kızların hamam günü olan bir gün kızlar, hamama girdikten sonra hamam kapısına askerler dayanır ve kızlardan kapıyı açmalarını isterler. Eskiden çıplak haldeyken duaların daha çok kabul olduğuna inanılırdı. Bu yüzden yedi kız, askerlerin içeri girememesi ve oldukları yerde hamamın yıkılıp kendilerinin de ölmesi için dua ederler. Allah, onların duasını kabul eder ve hamam yıkılır. Ölen kızların ailelerine haber verilir ve dördü kardeş olan yedi kız için hamam kabristana çevrilir. Yörede üç hafta salı günü oraya gidenlerin ve içten dua edenlerin duasının kabul olduğu anlatılır. Dua eden kişi, genelde oraya tatlı götürüp dağıtmayı adar ve ziyaret yerindeki ağaca çaput bağlar.

“Benetis Sıtra'ya anneler, genç kızları için perşembe günleri ikindi namazından sonra giderler. Bu, üç hafta devam eder. Anneler, kızlarına zarar gelmemesi, onların telli duvaklı gelin olmaları için bu ziyarete adak adarlar. Ziyaret günleri, bittikten sonra adak olarak gönülden koptuğu kadarıyla birkaç tane iç çamaşırı, eşarp ve yazmayı çevrelerindeki bekâr kızlara dağıtırlar” (K2).

Benetis Sıtra (Korunmuş Kızlar) 2

Rivayetlere göre peygamber soyundan bir aileye mensup üç kız, yıkanmak için bir hamama gider. Kızlar, hamamda yıkanırken bir komutan, askerlerini yıkanmaları için hamama götürmek ister. Kızlar, bunu öğrenir öğrenmez ellerini açarak namuslarına halel gelmemesi için Allah'a dua ederler. Kızların duası sonucu, hamam yerle bir olurken kızlar da enkaz altında kalır.

3- Dara Ser Zer (Abdurrahman Bin Avf) 1

“Dara Ser Zer, yörede anlatılan kesikbaş efsanelerinden biridir. ‘Pervari’ ilçesinin Yukarıbalcılar köyünde ‘Ser Zer’ adlı ulu bir zata ait olduğu söylenen ve ‘Dara Ser Zer’ adı verilen ağaç, modern tıbbın tedavi edemediği rahatsızlıklarda kullanılır. Ağacın yaprakları her mevsim sarı renktedir. Ziyarete ismini veren ulu zat, savaş esnasında başını kaybetmiş bir şehittir. Bu şehidin Abdurrahman Bin Avf olduğuna inanılır. Kesikbaş, uzun müddet savaştıktan sonra bu ağacın altında şehit olmuştur” (K4, K5).

Dara Ser Zer (Abdurrahman Bin Avf) 2

“Dara Ser Zer” ile ilgili olarak anlatılan bir başka rivayet ise, Abdurrahman Bin Avf’ın yaralı olarak ağacın yakınına geldiği ve sırtını ağaca yasladığı şeklindedir. O günden bu yana, ağaç, bu üzücü olayın yasını tutmakta ve yapraklarını 12 ay boyunca sarı olarak muhafaza etmektedir.

Dara Ser Zer (Abdurrahman Bin Avf) 3

“Köy halkından biri, Dara Ser Zer’in önünde çift sürerken sigarası biter. O sırada karşıdan bir atlı gelir. Köylü, atlıdan sigara ister. Ancak atlıda da sigara yoktur. Atlı, kabrin içine girer ve bir daha çıkmaz. Bu atlının Abdurrahman bin Avf olduğuna ve zaman zaman kabirden çıkıp atıyla dolaştığına inanılır” (Eryeşil 2001: 19),

4- Fekhe Teyran ve Botan Çayı

“Eskiden Botan Çayı çok ses çıkarır, gürültü ile akarmış. Yöre halkı, Botan’ın bu heybetinden korkarmış. Bu durum, Fekhe Teyran (Mürid Sufi) diye bir Allah dostunun çok gücüne gitmiş. Bir gün Botan Çayı’nın önüne gelip set gibi durmuş; bir ayağını suyun karşı tarafına atarak Botan’ın akışını engellemiş. Botan Çayı, suyunu biriktirmiş biriktirmesine; ama önünde dağlar gibi yükselen Fekhe Teyran’ı geçememiş. Böylelikle sesini kesmek zorunda kalmış. O günden beri Botan Çayı’nın böyle kendi halinde menderesler çizerek aktığı söylenir” (K3). Fekhe Teyran’ın kuşlarla konuşabildiği de rivayetler arasındadır.

5- Gusir Gölü Efsanesi ve Hızır

“Eruh’un Ormanardı köyüne giden ve kapı kapı dolaşan Hızır, bir yerde misafir olarak kalmak ister, ancak onu hiç kimse kabul etmez. Yalnız fakir bir kadın, ona kapısını açar. Hızır, kadından yiyecek bir şeyler ister. Ancak o, tencerede çocukları için kaynattığı taştan başka hiçbir şeyi olmadığını söyler. Hızır, kadına tencerede pişen şeyi istediğini söyler. Kadın, tencerenin kapağını açtığında taşların nohuda dönüştüğünü görür. Hızır, kadına çocuğunu yanına alıp bu köyü terk etmesini ister. Yalnız bir şartı vardır, o da kadın kesinlikle arkasına bakmayacaktır. Ancak kadın, çocuğuyla köyü terk ettiği sırada dayanamaz ve arkasına bakar. Köy seller içinde kalmıştır. Bu esnada kendisi ve çocuğu da taşla dönüşmüştür. Şu an bu köyün yerinde Gusir gölü bulunmaktadır” (K27)

6- Hesta Kaplıcası 1

“Siirt’in Eruh ilçesinin Düğünyardu köyü yakınlarında, Dicle ırmağı kenarında bulunan Hesta kaplıcasının suyu bir kaya yarığında kaynarak akmaktadır. Rivayetlere göre İslamiyet’ten önce Hz. Süleyman, bu bölgeye gelir. Her tarafı sularla kaplı olan bu bölgenin halkı, o zaman henüz Müslüman değildir. Hz. Süleyman, İslamiyet’i anlatır ve onları Müslüman olmaya davet eder. Ancak halk, Müslüman olursak bize ne vereceksin, gerçi bize ne verirsen ver, bizi doyuramazsın, der. Bunun üzerine Hz. Süleyman, onlara bir inek verir. Halkın tamamı, bu ineğin etinden yer, sütünden içer, üstelik bol miktarda et ve süt de artar. Buna rağmen halk, Hz. Süleyman’a inanmak istemez, onu yeniden sınamak ister. Kırk erkeğin elbiselerini kırk kıza, kırk kızın elbiselerini ise kırk erkeğe giydirir ve Hz. Süleyman’dan kızlarla erkekleri birbirinden ayırt etmesini isterler. Eğer bu sınavı geçerse ona inanacaklarını söylerler. Hz. Süleyman, hemen kızları bir tarafa, erkekleri öteki tarafa toplar. Bu olay üzerine halk, Müslümanlığı kabul eder. Hz. Süleyman, şehrin kralının kızı olan Belkıs’ı görür ve ona âşık olur. Evlenme isteğini ona iletir. Belkıs, Hz. Süleyman’dan bütün kuşların tüylerinden oluşan bir yastık ister. Hz. Süleyman, bütün kuşları çağırır ve onlardan tüylerini ister. İlk önce yarasa gelir ve tüylerini döküp gider. Daha sonra baykuş gelir ve Belkıs için bu soğuk kış gününde tüylerini dökmek istemediğini söyler. Bu talep üzerine, Hz. Süleyman, tüm kuşları bağışlar ve tüylerini toplamaktan vazgeçer.”

“Daha sonra Belkıs ile evlenen Hz. Süleyman, ona düğün hediyesi olarak kendi kaplıcası yanında bir başka kaplıca hediye eder. Hz. Süleyman’ın, ‘Benim kaplıcamdan şifa bulmak isteyenler, önce Belkıs’ı ziyaret etsin, sonra benden şifa istesin’ dediği rivayet edilir” (K6).

Hesta Kaplıcası 2

“Belkıs, büyük bir sultandır. Hz. Süleyman, Belkıs’ı ve onun halkını Allah’a imana davet eder. Belkıs, bunu kabul etmez; bu yüzden çeşitli felaketlere uğrar. Sonunda muhteşem sarayı ortadan kaybolur ve kendisini çölde çırılçıplak bulur. Bu olaydan sonra iman eden, halkıyla beraber Müslüman olan ve Hz. Süleyman ile evlenen Belkıs, kaybolan sarayı için üzülmemektedir. Bunu fark eden Hz. Süleyman, onun için eşsiz bir saray yaptırır. Saray o kadar güzeldir ki Belkıs saraya girerken yerde su olduğunu sanır ve eteklerini toplar. Hz. Süleyman, ona ‘Rahat yürü, yerde su yok’ der. İşte bu yer, şu an kaplıcanın olduğu yerdir” (K7, K8).

Hesta Kaplıcası 3

Hz. Süleyman, bir gün hasta bir adamı sırtında taşımaktadır, eşi Belkıs da yanlarındadır. Onlar, bir dağa gelince dinlenmek için mola verirler. Hz. Süleyman, geldikleri yerde ayağını toprağa vurur vurmaz topraktan su çıkar. Hasta adam, bu suda ellerini ve

yüzünü yıkar, bu sayede iyileşir. Hz. Süleyman, Allah'a şükreder ve suyun şifalı olduğunu söyler. Daha sonra da suyun çıktığı yere bir hamam yaptırır ve bu hamamı eşi Belkıs'a hediye eder. Kaplıcaya yöre halkı tarafından "Belkıs Ana" denmesinin nedeni de budur.

7- İbrahim Hakkı 1

"İbrahim Hakkı, henüz çok küçük yaşta iken annesi, ona yıkayıp bahçeye astığı çamaşırlara dikkat etmesini söyler. İbrahim Hakkı, bu görevi yerine getiremez. Hırsızın biri ipe asılı bütün çamaşırları çalar. Durumu fark eden annesi, İbrahim Hakkı'ya 'Neden çamaşırlara göz kulak olmadın?' der. İbrahim Hakkı da 'merak etme anne, çamaşırlar bize aitse onlar geri gelirler' diyerek cevap verir. Nitekim hırsız çaldığı elbiselerle evine giderken nereye giderse gitsin karşısında İbrahim Hakkı'yı görür. Kaçacak yer bulamayınca da çamaşırları getirip geri verir" (Arslan 2006: 154).

İbrahim Hakkı 2

"İbrahim Hakkı ile bir papaz yol boyunca yanlarındaki bir ata dönüşümlü olarak binerek seyahat etmekte ve Erzurum'dan Tillo'ya doğru gitmektedirler. Murat suyu yakınlarına geldiklerinde ise papaz, İbrahim Hakkı'ya ata binmesini ve suyu geçmesini teklif eder; at dönünce de kendisi karşı kıyıya geçecektir. Ancak İbrahim Hakkı, ata binme sırası papazda olduğu için bu teklifi, kabul etmez. Papaz, ata biner ve karşı kıyıya geçer. Bu sırada İbrahim Hakkı, abdest alıp namaz kılar. Tam bu sırada hocası İsmail Fakirullah gözüne görünür ve ona şunları söyler: 'Sen neden sudan korkuyorsun, seccadeni suya ser ve karşıya geç'. Bu söz üzerine İbrahim Hakkı, isteneni yapar ve karşıya geçer; olayı gören papaz da Müslüman olur" (Eryeşil 2001: 31).

8- İbrahim Hakkı ve Bıttım Ağacı 1

Siirt'in Tillo ilçesinde yaşayan efsane, mitolojik karakterli bir anlatı olarak karşımıza çıkmaktadır: İbrahim Hakkı Hazretleri, bir gün namaz kıldığı sırada aslan da yılan da nöbet tutmak isterler. Nöbet tutmak konusunda anlayamayan bu hayvanlar, boğuşmaya başlarlar. Bu sırada Allah, onları bir bıttım ağacına dönüştürür. Yöre halkı bu ağacı kesmez, ona saygı gösterir ve yanında yüksek sesle konuşmaz.

İbrahim Hakkı ve Bıttım Ağacı 2

Başka bir rivayete göre ise yılan, yine İbrahim Hakkı, namaz kıldığı sırada onu sokmak üzereyken aslan, bu durumun farkına varır ve yılanı saldırır. Aslanla yılan boğuşurken Allah, onları bir bıttım ağacına dönüştürür. Ağaç, İbrahim Hakkı'nın mezarının yakınlarında bulunur ve civardaki en yaşlı ağaç olarak bilinir.

9- İsmail Fakirullah ve Kuyu Hadisesi

İsmail Fakirullah, bir gece taziyeğe giderken on üç metrelik susuz bir kuyuya düşer. O, bu kuyuda üç gün kalır. Bu arada hanımı, onu merak eder ve diğer evliyalara durumu bildirir. Onu aramaya çıkan evliyalara, kuyunun olduğu bölgeye geldiklerinde orada nur saçıldığını görürler. Fakirullah'ın aç olduğunu düşünerek ona yemek ikram ederler. Ancak İsmail Fakirullah, aç olmadığını söyleyerek bütün ikramları reddeder. Evliyalara, Fakirullah'ı kuyudan çıkarırlar; bu sırada kuyu suyla dolar. İsmail Fakirullah, evliyalara geri dönmez ve orada kendisi için bir yer yaptırır; sekiz yıl boyunca kuru üzümle beslenir, ibadet eder. Günümüzde İsmail Fakirullah'ın içine düştüğüne inanılan kuyudaki su, kutsal kabul edilmekte, "yeşil su" diye anılmakta ve her derde deva olduğu söylenmektedir.

10- Karanlık Kaplıca (Mağara)

"Kara mağara, Siirt-Eruh yolu üzerinde Botan Çayı'nın kenarında bulunmaktadır. Oldukça derin olan mağarada, bir evliyanın mezarı olduğu söylenir. Mağara içinde aynı zamanda kaplıca da bulunmaktadır. İnsanlar, muhtelif dertlere deva bulmak için bu mağaraya gelir ve dua ederler. Eğer kişi ölecekse bu evliyanın büyük bir karayılan kılığına girip kendisini kişiye gösterdiğine inanılır" (Karakaş 2013: 4).

"Felçli bir yılanın bu suya girdiği ve düzelenek çıktığı rivayet edilir. Halk arasındaki inanışa göre yılan, hâlâ o suda yaşamaktadır. Kaplıcanın olduğu bölgeye Tedaş tarafından elektrik çekilmesine rağmen karanlık olan kaplıcada elektrikler yanmamakta; kaplıca, ışığı kabul etmemektedir. Kaplıcanın 'Benim yanıma mumla gelin' dediğine inanılır. Ziyaret esnasında getirilen mumlar orada bırakılır" (K8, K9, K10).

11- Mele Aliya Reş

Pervari'nin Karasungur köyünde bulunan Mele Aliya Reş türbesine kalp hastası olan bir kişi gider. Bu kişi, aynı zamanda Mele Aliya Reş'in torunlarından. Orada, türbede yatan zata karşı "Ben hastayım, ben ölürsem kim senin için Kur'an okuyacak" diyerek dua eder. Bu söz üzerine kalbinde yumruk yemişçesine bir acı hisseder. Daha sonra doktora gider, doktor da ona kalbinde herhangi bir sorun olmadığını söyler.

2- Mele Helile Sert

Mele Helile Sert, ünlü bir âlimdir. Bir rivayete göre, Hızır Aleyhisselam, bir gün Mele Halil'in evine misafir olmuş ve ona bir avuç buğday göstererek "Elimde bulunan buğdaylar kadar senin soyundan birçok âlim yetişecek" demiş. O gün bugündür bu aileden büyük âlimler yetişmektedir.

12- Mitik Bir At

“Çocuğu olmayan kadın, cuma günü yanına arpa alarak Tillo ilçesinde bulunan bir çeşmeye gider. Arpayı çeşmenin kenarına bırakır, çeşme suyuyla banyo yapar ve dua eder. İnanişaya göre o çeşmenin kutsal bir tayı vardır. Eğer tay gelip bırakılan arpayı yerse dilekler kabul olur. Kadınlar, ertesi gün çeşmeye gidip bakarlar. Arpanın yeşillenmesi; tayın arpanın yanına geldiğine, bir miktar arpayı yediğine ve dileğin kabul olacağına işaret sayılır” (K13).

14- Muhammed-i Ali 1

“Yıllar önce İmam Ali’yle Müslüman olmayan bir kadın birbirlerini severler. Kadın, Müslüman olunca İmam Ali onunla evlenir. Bir süre sonra kadın hamile kalır. Ancak İmam Ali, eşini bırakıp savaşa gitmek zorunda kalınca eşini koruma amaçlı olarak ona çok değerli bir kol muskası yapar. Doğacak çocukları kız olursa muskayı satmasını ve ömür boyu kendilerine yetecek paraya bu sayede sahip olacağını; erkek olursa muskayı oğlunun koluna takmasını böylece oğlanın insanüstü bir güce sahip olacağını söyler. Bir süre sonra kadın, bir erkek çocuk doğurur. Kadın, İmam Ali’nin tavsiye ettiği gibi muskayı oğlunun koluna takar. Koluna muska takılan çocuk, devasa bir boyuta ulaşır ve ağaçları kökünden sökmeye başlar. Bir gün çocuk, yaşlı bir kadının torununa karışır. Yaşlı kadın, ‘Babası belirsiz çocuk, başımıza bela oldun!’ diyerek ona hakaret eder. Bu sözler üzerine çocuk, annesinin yanına gider ve babasını sorar. Annesi de oğluna yaşadığı her şeyi anlatır. Çocuk, babasını bulmak için yola çıkar. Birkaç ay sonra yolda ağaç altında bir adam ile iki çocuk görür; onların yanına gider, ağacı sallar, ağaçtan düşen meyveleri yer. Çocuklara da zarar verir. Adam, beddua eder; bunun üzerine çocuk oracıkta ölür. İmam Ali olan bu adam, çocuğun kolundaki muskayı fark eder ve kendi oğlu olduğunu anlar. İmam Ali, çocuğunun başını dizlerine dayar ve altı gün altı gece o şekilde bekler. Yedinci gün derenin kenarında bir pir görür. Pir, elindeki keçeyi çamura bulamakta daha sonra suya batırıp çıkarmakta ve tekrar çamura bulamaktadır. İmam Ali, dayanamaz ve konuşur. Pir’e ‘O keçe öyle temizlenmez, bilmiyor musun?’ der. Pir de “Peki sen de dizindekinin öldüğünü ve bir daha canlanmayacağını bilmiyor musun” diye cevap verir. Pirin sözlerinden etkilenen İmam Ali, çocuğun başını yere bırakır. Çocuğun başı yere değere değmez çocuk, canlanır ve konuşur: ‘Ben burada ölü olarak kalacağım ve sen beni buralarda yapayalnız bırakıp gideceksin’ der. Babası ‘Hayır oğlum, yalnız kalmayacaksın, ben gideceğim, ama her sene bu vakitlerde en az bin kişi seni ziyarete gelecek, sayı az olursa bunu melekler tamamlayacak. Buraya gelip seni ziyaret eden insanlar, muratlarına erecek’ der.”

“Rivayetlere göre, pir şeytandır. İmam Ali’yi kandırmak için pir kılığına girmiştir. Çünkü İmam Ali, yedi gün boyunca çocuğun başını tutsa imiş, çocuk sonsuza kadar yaşayacakmış”(K12).

Muhammed-i Ali (Muhammed-i Hanife) 2

“Hz. Ali ve arkadaşları, bir gün Kayseri yakınlarında bir grup müşrikle savaşır. Grubun lideri, Hanife-i Rumî adında bir kadındır. Ancak Hz. Ali, bunun farkında değildir; çünkü kadın, erkek kılığına girmiştir. Hanife-i Rumî, kendisini yenecek erkekle evleneceğine yemin etmiş ve kadın kimliğini gizlemek için de erkek kılığına girmiştir.”

“Her iki grup arasında zorlu bir savaş olur; taraflar yorulur ve savaşa son verirler. Yalnız Hz. Ali ile Hanife-i Rumî savaşmaya devam eder. Hz. Ali, atının yorulduğunu fark eder ve atından inerek savaşır ve at üzerinde bulunan Hanife-i Rumî’yi düşürür ve öldürmek için son darbeyi indirmek ister. Hanife-i Rumî, ‘Ben erkek değilim, beni öldürme’ der. Bu durum karşısında Hz. Ali şaşırır ve ona neden böyle erkek kılığına girdiğini, sorar. O da kendisini savaşta yenecek erkekle evleneceğine dair yemin ettiğini ve bu kişinin de karşısında olduğunu söyler. Hz. Ali, Hanife-i Rumî ile evlenir bir süre sonra bir oğulları olur. Onun adını ‘Muhammet’ koyarlar. Ancak çocuk, Muhammet ismiyle değil de daha çok anne ve babasının adından dolayı Muhammed-i Ali yahut Muhammed-i Hanife diye çağrılır. Çocuk, büyür, delikanlı olur ve babasıyla savaşa katılır. Muhammed-i Ali, Şirvan’a bağlı Birke köyü yakınlarında yapılan bir savaş sırasında yaralanır. Bir ağaç altında oturur. Hz. Ali savaş esnasında oğlunu göremez ve onu aramaya çıkar. Müşrik bir büyücüyle karşılaşır. Büyücünün yerlere kadara uzanan saçlarında koca koca taşlar asılıdır. Hz. Ali, büyücüye taşlarla ne yapacağını sorar. Karşısındakinin Hz. Ali olduğunu anlamayan büyücü, taşlarla yaralı halde bir ağaç altında beklemekte olan Hz. Ali’nin oğlu Muhammed-i Ali’yi öldüreceğini söyler. Hz. Ali, o bahsettiğin kişiyi bana da göster, ben de Müslümanları sevmem, der. Kötü kalpli büyücü önden, Hz. Ali arkadan yürürler. Muhammed-i Ali’nin olduğu yere gelirler. Hz. Ali, oğlunu görür görmez hemen kılıcını çıkarıp büyücüyü öldürür ve oğlunun yanına gelir. Bu arada Muhammed-i Ali son nefesini vermek üzeredir. Muhammed-i Ali, ‘Baba ben burada öleceğim, der demez ölür. Hz. Ali, oğlunun mezarını Birke köyünde yapar. Muhammed-i Ali’nin boyu çok uzun olduğu için onu dizlerinden bükerek mezara koyar. Rumi takvime göre her 18 Mart’ta yağmur yağar. Bu yağmur, Muhammed-i Ali’nin gözyaşlarını temsil eder. Muhammed-i Ali bekâr olarak öldüğü, evlenip muradına eremediği için de onun düğününü temsil eden üç gün boyunca şenlikler yapılır” (K26).

Muhammed-i Ali 3

Bu rivayete göre Şeyh Muhammed Ali, nişanlıyken bir harbe gitmiş ve şehit düşmüştür. Şeyh Muhammed Ali, öleceği sırada babasına “Beni buraya gömmeyin, bu dağın başında kimse gelip beni ziyaret etmez” der; babası da ona “Sen bu toprakları korurken şehit düştün, seni buraya gömeceğiz; ama Allah’ın izniyle öyle bir şey yapacağım ki her yıl üç gün

boyunca 70 bin kişi gelip seni ziyaret edecek ve senin düğününü yapacak” diyerek cevap verir.

Muhammed-i Ali ziyareti sırasında birbirlerini seven gençlerin kaçmaları, hoş görülür; onlara dokunulmaz. Bunun nedeni de şu olayla açıklanır: “Muhammed-i Ali, vefat ettikten sonra iki sevdalı, oraya kaçmış. Daha sonra kızın babası onları bulunca vurmaya çalışmış. O sırada Muhammed-i Ali’nin ruhu, ortaya çıkarak sevdalıları taşa çevirmiş. Kızın babası da bu olayı gördükten sonra delirmiş.” Birbirini seven gençlerin kaçmalarına engel olunmamasının nedeni, Şeyh Muhammed-i Ali’nin nişanlıyken şehit olmasına ve nişanlısına kavuşamamasına da bağlanır.

Muhammed-i Ali’nin ölürken babasından su istediği, Hz. Ali’nin kılıcını toprağa sapladığı ve bu sayede topraktan su fışkırdığı anlatılır. Bir başka rivayette ise Muhammed-i Ali ölürken yalnızdır ve ayağını bastığı topraktan su çıkmıştır. Yazları soğuk, kışları sıcak akan bu suyun şifalı olduğu söylenmektedir. Muhammed-i Ali’nin atının da delikli bir taşa dönüştüğü anlatılır; bu taştan geçerek dilekler dilenir.

Muhammed-i Ali 4

“Hz. Ali döneminde İslam orduları, İslamiyet’i yaymak için Siirt’in Şirvan ilçesine gelirler. Hz. Ali’nin çocuklarından biri olan Muhammed-i Ali de bu ordunun içinde bir neferdir. Muhammed-i Ali, savaştan sonra kralın kızına âşık olur. Kızı kraldan ister. Düğün hazırlıkları yapılır, düğüne üç gün kala Muhammed-i Ali ölür. Bu olaya üzülen kral, damadı için her yıl 28 Mart tarihinde başlamak üzere düğün şenliği yapacağına söz verir. O günden bu güne Muhammed-i Ali’nin düğünü yapılmaya devam etmektedir” (K40).

Muhammed-i Ali 5

“Şeyh Muhammed-i Ali, bir savaşa katılır. Savaşırken başı gövdesinden ayrılır, ancak o savaşa devam eder. Bunu gören gayrimüslim bir kadın, ona nazar eder. Muhammed-i Ali’nin başı birdenbire yere düşer. Bunun üzerine babası, oğluna her yıl mart ayında onun düğününü yapacağına dair söz verir” (K40).

15- Seyit Ahmet

“Siirt’in Kurtalan’a bağlı Soğuksu köyünde yaşamış bir evliyadır. Hz. Muhammet’in soyundan geldiğine inanılmaktadır. Seyit Ahmet’in her akşam atını hazırlayıp yola çıktığı ve günler, aylar sonra evine döndüğü rivayet edilmektedir. Onun nereye gittiğini eşi dahi bilmemektedir. Sabah vakitlerinde evine dönen Seyit Ahmet’in üstü başı ve atının dört ayağı kanlar içindedir. Bir gün eşi, Seyit Ahmet’i bu şekilde görür ve ona bu durumu sorar. Seyit Ahmet, Kore Savaşı’na katıldığını, ancak bunun bir sır olduğunu ve kimseye anlatmaması gerektiğini söyler. Kadın, eşinin kıyafetlerini alır ve yıkamak için çeşmeye gider. Çeşmedeki

kadınları görünce dayanamaz ve Seyit Ahmet'in yaşadıklarını onlara anlatır. Olayın anlatıldığı günün gecesi, Seyit Ahmet, sırrı açığa çıktığı için vefat eder. Seyit Ahmet ile ilgili mucizevi bir olay da o öldükten sonra yaşanır. Cenazesi yıkandığı sırada akan su, yemyeşil bir renk alır" (K41).

16- Seyit Davut (Sağmacı Amca)

"Seyit Davut, bir çobanla karşılaşır ve ondan süt ister. Ancak çoban, sürüdeki tüm hayvanların sütünü sağdığı için hayvanlarda hiç süt kalmamıştır. Seyit Davut, çobandan henüz süt vermeyen yavru bir keçiyi getirmesini ister. Çoban, yavru keçiyi getirir. Seyit Davut'un karşısındaki keçi, birdenbire büyür ve süt verecek olgunluğa ulaşır. Seyit, keçiyi sağlar ve yeteri kadar süt aldıktan sonra onu bırakır. Keçi, tekrar eski haline dönüşür. Siirt'in Tillo ilçesinin Akyayla köyünde yer alan Seyit Davut'un mezarı, her türlü hastalığın tedavisi için ziyaret edilir" (K40).

17- Seyit Hafız

"Siirt'in Kayacık köyünde yaşamış Kadiri tarikatının mensubu Seyit Hafız, halk arasında çok sevilmektedir. Ancak Erüh'ta ikamet eden şeyhler, Seyit Hafız'ın gerçekten keramet sahibi olup olmadığını sınamak için bir kış günü onu ziyarete gelirler. Misafirler, yolculuk esnasında kendi aralarında "Seyit bize et, pilav, içli köfte ve üzüm ikram ederse onun keramet ehli bir insan olduğuna inanırız" diyerek konuşurlar. Yolcuların kendi aralarındaki konuşmaları Seyit Hafız'a malum olur. Seyit, hizmetindeki kadını bağa üzüm toplaması için gönderir. Kadın, Seyit'in bu isteği karşısında şaşırır da denileni yapar, bağa gider ve bağın gerçekten yeşerdiğini ve asma dallarında üzümlerin sarktığını görür. Kadın, misafirlere yetecek kadar üzüm topladıktan sonra, bir miktar üzümü de kendisi için ayırır. Misafirler, istedikleri gibi ağırlanınca Seyit Hafız'a bağlılıklarını bildirir ve oradan ayrılırlar. Kadın ise bağda kendisi için bıraktığı üzümleri toplamaya gider, ancak her tarafın kuru asmalarla dolu olduğunu görür, böylece Seyit'in keramet ehli olduğunu bir kez daha öğrenmiş olur" (K44).

18- Seyit Mehmet

"Siirt'in Yokuşbağlar köyünde bulunan Seyit Mehmet, bir gün namaz kılarken yanına siyah bir yılan sokulur. Seyit Mehmet, namazı bitirdikten sonra tespih çeker; o sırada yılan, tespihle oynamaya başlar. Seyit Mehmet, eliyle tespihin üzerindeki yılanı iterek ondan gitmesini ister. Bu olayı gören köylüler, onun ermiş olabileceğini düşünürler. Çocukları hasta olan köylüler, Seyit Mehmet'e gelip dua istemeye başlarlar. Seyit Mehmet öldükten sonra da köylüler, bu sefer onun mezarını ziyaret ederler. Onun mezarı yakınında bulunan ağaca bez bağlar ve dua ederler. Bilhassa hasta olan çocuklarını türbeye getirirler" (K11).

19- Sultan Memduh 1

“Deniz yolculuğunda iken gemisi batan bir adam, ‘imdat ya Gavsü’l Memduh’ diyerek yardım çağırır. Sultan Memduh, bu adama yardım eder ve yiyecek verir. Adam, kendisini kurtaran kişiye teşekkür etmek için Tillo’ya gelir ve Sultan Memduh’a yaşadıkları olayı ayrıntılarıyla anlatır” (Arslan 2006: 162).

Sultan Memduh 2

“Fransızlarla savaşırken bir paşa yine ‘Gavsü’l Memduh’ diyerek yardım ister. Sultan Memduh, bu çağrı üzerine manevi bir yolculuk yapar ve savaşa katılır. Bu sayede ordu, galibiyet elde eder” (Arslan 2006: 163).

Sultan Memduh 3

“Masum olduğu halde hapse atılan ve bir türlü suçsuzluğunu kanıtlayamayan ‘Yusuf’ adlı biri, kendisini bu durumdan kurtarmaları için evliyalara yardıma çağırır. Sultan Memduh, çaresiz Yusuf’un isteğine cevap verir ve ona ‘Haydi kalk, yürü ve buradan çık’ der. Yusuf hapistedir ve her tarafta gözcüler vardır. Ancak Yusuf, Sultan Memduh’un söylediklerini yapar ve kapıya yönelir. Kilitli kapı, açılır ve Yusuf evine gider. Bir daha da kimse onu arayıp sormaz” (Arslan 2006: 164, 165).

Sultan Memduh 4

“Sultan Memduh, Abdürrahim Efendi ile dergâhının önünde otururken yanındaki Abdürrahim Efendi’ye oradan oldukça uzak bir mesafede bulunan Boşi köyünden bir görüntü gösterir. Görüntüde Sultan Memduh’un talebeleri sohbet ederken köy bekçisi de onlarla alay etmektedir. Abdürrahim Efendi, Sultan’ın izniyle bekçiye haddini bildirmek ister, Sultan müsaade edince de bekçiye kuvvetlice bir tekme savurur. Aradan on gün geçer; bekçi, yüzü gözü eğrilmiş bir halde Sultan Memduh’un yanına şifa bulmak için gelir. Sultan Memduh, merhamet eder ve elini bekçinin yüzüne sürer, bu sayede bekçi iyileşir” (Arslan 2006: 165).

Sultan Memduh 5

“Dönemin yöneticilerinden Sultan Reşit, Tillo’da Sultan Memduh adında bir başka sultanın varlığından haberdar olur ve ‘Bir yerde bir tane sultan olur’ diyerek kızıp öfkelenir. Sultan Memduh’u yanına çağırılan Sultan Reşit, ona ‘Benim sultan olduğum yerde sen nasıl sultanlık iddiasında bulunursun?’ diyerek soru sorar. Sultan Memduh ise kendisinin irşat için görevli biri olduğunu dile getirir. Sultan Reşit de ondan bir keramet göstermesini ister. Bunun üzerine Sultan Memduh, harlı ateşin içine bir kâfirle atılır. Bu sırada ateşten kâfirin sesi yankılanmakta kâfir, ‘Dondum, beni çıkarın’ diye haykırmaktadır. Sultan Memduh ve kâfir sapaşğlam ateşten çıkarlar. Bunu gören Sultan Reşit de Sultan Memduh’u serbest bırakır” (Eryeşil 2001: 71).

20- Şemse Mir Kaplıcası ve Şeyh Şerafettin'in Kerameti

Siirt-Eruh yolu üzerinde Dergalip köyü yakınlarında bulunan Şemse Mir kaplıcasının oluşumu hakkında şöyle bir rivayet vardır: “Siirt'in yetiştirdiği ve Nakşibendi tarikatının büyük şeyhlerinden Şeyhü'l Hazin hazretlerinin oğlu Şeyh Şerafettin ile bir müridi, irşat için köyleri dolaşırken kaplıcanın bulunduğu yere gelirler. Burada dinlenmek için otururlar. Şeyh Şerafettin, müridinden bir kaside söylemesini ister. Mürit, kasideyi söylerken şeyh, bastonu ile toprağı eşelemeye başlar. Kaside bitinceye kadar eşelenen yerden sıcak su fışkırır.”

“Bu sıcak sudan fayda gören biri tarafından suyun üstü betonla kaplanır. Kaplıca, modern tıp imkânlarından şifa bulamayan birçok cilt hastasının uğrak yeridir. Cilt hastalıklarından özellikle egzamaya iyi geldiği söylenen sudan şifa bulanlar, Şeyh Şerafettin'in ruhu için ihtiyaç sahiplerine bir baş soğan ve iki kuru ekmek dağıtırlar” (K14).

21- Şeyh Alâeddin 1

“Şeyh Hüsamettin'in yanında talebe olan Şeyh Alâeddin, yağmur yağdığı bir gün toprak damı loğlamakla görevlendirilir. O sırada içeride oturanlar, silindirin çok hızlı gidip geldiğini fark ederler. Bunun üzerine Şeyh Alâeddin'e bakması için dama birini gönderirler. Bu kişi dama çıktığı zaman, silindirin dam üzerinde kendi kendine gittiğini, Şeyh Alâeddin'in de damın bir köşesinde oturduğunu görür” (Eryeşil 2001: 12).

Şeyh Alâeddin 2

“Uşi köyünden Hamido, yağmurlu bir gün Başur ve Kezer çaylarının birleştiği yerde iken karşı kıyıda Şeyh Alâeddin'i görür. Şeyh, yağmur sularından ötürü geçit vermez bir hale gelen çaydan diğer tarafa geçmek isteyince Hamido ona ‘Şeyhim, su çok azgın, bu şekilde karşıya geçmeniz imkânsız’ der. Hamido, sözünü bitirir bitirmez şeyhi yanında görür. Şeyh ‘Bizim için geçit söz konusu değildir’ der. O günden beri de Hamido şeyhe tabi olur” (Eryeşil 2001: 12).

Şeyh Alâeddin 3

“Gözleri kör olan bir kadın, şifa ümidiyle Şeyh Alâeddin'in türbesini ziyarete gider ve dua eder. Bu sırada kabirden bir el çıkıp kadının gözlerini siler. Kadın yeniden görmeye başlar. Kadının gördüğüne inanmayan kocası, onu sınamak ister. ‘Eğer şu ipliği iğneye takabilirsen senin tekrar gördüğüne inanırım’ der. Kadın, kolaylıkla ipliği iğneye geçirince kocası da ona inanır” (Eryeşil 2001: 13).

22- Şeyh Ali-Baykan

Siirt'in Baykan ilçesinin Çevrimtepe köyünde, Seyit Hafız adında biri yaşamıştır. Eruh'un Botan yöresinden Şeyh Ali ise, Seyit Hafız'ın yanına gelmiş ve onun talebesi olmuş, onun yanında şeriat, tefsir, fıkıh, kelim ve mantık dersleri almış, daha sonra da bir mağarada

inzivaya çekilerek ve kuru üzümle beslenerek yaşamını sürdürmüştür. Şeyh Ali, bir süre sonra keramet göstermeye başlamış ve Seyit Hafız'dan icazet alarak halife olmuştur.

Seyit Hafız öldükten sonra onun adına bir türbe yapılır. Yıllar sonra Şeyh Ali de ölür. O da Seyit Hafız'ın yanına gömülür. Türbe onarımı sırasında Seyit Hafız, türbeyi onaran ustanın rüyasına girer ve türbenin adının Şeyh Ali olarak değiştirilmesini ister. Usta gördüğü rüyayı önemsemez; bunun üzerine türbe yıkılır. İkinci defa aynı rüyayı gören usta, yine rüyayı dikkate almaz ve yine türbe yıkılır. Usta, inşaata devam ederken aynı rüyayı üçüncü kez görür; ancak yine rüyaya ehemmiyet vermez. Türbe bu sefer yerle bir olur. Türbenin üçüncü kez yıkılması üzerine usta ve köylüler bir araya gelerek türbenin adını Şeyh Ali türbesi olarak değiştirirler.

23- Şeyh Ali-Eruh 1

Şeyh Ali, bir ramazan ayında Eruh'a bağlı Balkorur köyüne imamlık yapmak için gelmiş, ancak bir daha geri dönmemiş ve yaşamını orada sürdürmüştür. Şeyh Ali'nin türbesi köy mezarlığının içindedir. Rivayetlere göre Şeyh Ali, ölmeden evvel kendisinin gömüleceği yerin bir kabristana çevrilmesini vasiyet etmiştir. Günümüzde şeyhin kabri, bilhassa çocuk sahibi olmak isteyenlerin uğrak yeridir. Ziyaret sonrası doğan çocukların renkli gözlü ve vücutlarının herhangi bir yerinde türbeye has bir nişanla doğacaklarına inanılır.

Şeyh Ali-Eruh 2

“Bir çoban, sürüsünü otlatmak için kabristana götürür. Sürüdeki keçilerden biri, Şeyh Ali türbesinin başındaki bir ağacın yapraklarını yer yemez ölür” (K39).

24- Şeyh Ali-Pervari

“Siirt'in Pervari ilçesinin Tosuntarla köyünde yaşamış Şeyh Ali, bir gün bütün köy halkının rüyasına girmiş ve onlara ‘Her bahar, kim benim için kurban kesmez ve milleti doyurmazsa koyun sürülerinden bir tane bile kalmaz, hepsi telef olur’ demiş. Köylüler, o günden beri her bahar, ermişin türbesi yakınında kurban kesmeye ve yemek pişirip insanları doyurmaya başlamışlar” (K28).

25- Şeyh Ali Fiskini 1

“Siirt'in Doluharman (Fiskeyn) köyünde yaşamış bir din bilgini olan Şeyh Ali Fiskini, küçük yaşta annesini kaybetmiş ve babasının başka bir kadınla evlenmesi sonucu üvey annesiyle yaşamak zorunda kalmıştır. Üvey anne, karlı bir kış gününde damdaki karları temizlemesi için onu dama gönderir. Şeyh Ali, damdaki karları temizleyecek ve ‘dadoka’ adı verilen silindir şeklinde, insan gücüyle sürüklenen araçla toprak damı düzeltecektir. Üvey anne, küçük yaştaki Ali'den böylesine zor bir işi isteyerek aslında ona zulmetmek istemektedir. Şeyh Ali Fiskini, dama çıkar ve Allah'a yalvarır. Bu sırada iki yılan ortaya çıkar

ve ‘dadoka’yı kullanarak damı düzeltir. O sırada evde oturan üvey anne ile baba, damdaki dadokanın hızlı gidiş gelişi karşısında hayrete düşerler. Üvey anne, meraklanır ve dama çıkar, gördükleri karşısında donakalır. Dadoka, iki yılan tarafından kullanılmakta, çocuk da damdaki bir taşın üstünde oturmakta ve yılanlara komut vermektedir” (K15).

Şeyh Ali Fiskini 2

Şeyh Ali Fiskini ile ilgili olarak anlatılan rivayetlerden biri ise şöyledir: “Üvey annesi, bir gün Şeyh Ali Fiskini’ye buğday çuvalını verir ve ondan kısa bir zaman dilimi içinde, değirmene götürüp öğütmesini ister. Aksi halde onu öldürmekle tehdit eder. Korkan çocuk, buğday çuvalını sırtlar ve değirmenin yolunu tutar. Değirmende çok sıra vardır. Çocuk değirmenciye durumu anlatır. Ancak değirmenci, sırasını beklemesi konusunda ısrar eder ve onu tersler. Bunun üzerine çocuk, ‘Yarabbi, bu değirmen çalışmaz hale gelsin ve yıkılsın’ diyerek beddua eder. Böylece değirmen yerle bir olur. Bugün adı geçen değirmen, virane bir halde hâlâ durmaktadır” (K15).

Şeyh Ali Fiskini türbesini dilek sahipleri, sıklıkla ziyaret eder ve adak olarak da bulgur pilavı ve et dağıtırlar.

26- Şeyh Ebubekir Efsanesi

“1920’li yıllarda Siirt’in Erüh ilçesinin Bağgöze köyünde Ebubekir adında bir şeyh yaşamış. Köy halkı, şeyh ölünce onun mezarının etrafını duvarlarla örüp türbe haline getirmiş ve mezar başına da bir ağaç dikmiş. Ağaç, bir süre sonra büyümüş ve türbenin tamamını kaplayacak hale gelmiştir. Şeyhin ünü her tarafa yayılmış, türbedeki ağaç, dilek ağacı, türbe duvarındaki pencere parmaklıkları da çocuk dileyenlerin beşik yaptıkları bir yer haline almıştır. Yalnız köyde bu şeyhe inanmayan Ömer adında biri varmış. Ömer, arkadaşıyla bir gün türbe civarında dolaşırken türbe duvarına idrarını yapmış. Arkadaşları bir süre sonra Ömer’i göremeyince onu aramaya çıkmışlar. Onu türbenin arka bölümünde yere uzanmış bir şekilde görmüşler. Ömer yerde ölü gibi yatıyormuş. Rivayetlere göre şeyh, onu cezalandırmış ve fırlatıp atmış; Ömer, o günden sonra delirmiş ve bir daha kendine gelememiş. Aradan yıllar geçmiş; köylüler, bir zamanlar Ömer’in yattığı yerde hiç çimen çıkmadığını ve onun vücudunun izinin çıktığını, aynı zamanda o kısma hiç kar yağmadığını hayretler içinde görmüşlerdir” (K16).

27- Şeyh Halef

“Şeyh Halef Camisi’nde bir gün bir halı kaybolur. Herkes, hırsızın cami bekçisi olduğunu düşünür. Suçlamalara dayanamayan bekçi, türbeye gider; caminin anahtarını, türbenin içine atar ve Şeyh Halef’e seslenir: ‘Ya Şeyh Halef! Ya insanların rüyasına girip benim hırsız olmadığımı söylersin ya da ben buraları temizlemem ve buraya bekçilik

yapmam.’ Bunun üzerine Şeyh Halef, insanların rüyasına girerek halıyı soğuktan korunmak için fakir birinin aldığı ve soğuklar geçince de halıyı getireceğini, bekçinin de suçlu olmadığını söyler. Bu rüya üzerine cemaat, bekçinin suçlu olmadığını anlar ve bekçi de görevine devam eder” (K14).

28- Şeyh Hasan

“Şeyh Hasan’ın babası ilim ve irfan sahibi bir şeyhtir. Dönemin meliki, yörede yaşayan şeyhlerin keramet güçlerini sınamak ister. Şeyh Hasan’ın babası da bu yarışmaya katılmak niyetindedir. Yarışmanın olacağı gün, bahçesinden bir salatalık koparıp yer ve bu yüzden bütün keramet gücünü yitirir. Çünkü yediği salatalık komşusunun bahçesine aittir ve salatalık fidesinin dalı, Şeyh Hasan’ın bahçesine doğru sarktığı için yediği salatalığın kendi bahçesine ait olmadığını fark etmemiştir. Babasının keramet gücünü yitirmiş olduğu Şeyh Hasan’a malum olur. Babasının diğer şeyhler yanında zor durumda kalmasını istemeyen Şeyh Hasan, babası yerine sınava girmek ister. Melik, o dönemlerde henüz yedi-sekiz yaşlarında olan Şeyh Hasan’ın sınava girmesini kabul etmez, ancak Şeyh Hasan’ın ‘Ben sınavda sizin ne soracağınızı dahi biliyorum ve bütün sorularınızı cevaplandırabilirim’ demesi üzerine ikna olur ve onu da diğer şeyhlerle birlikte sınava alır.”

“Melik, Şeyh Hasan’a ‘Şu an tahtımın altında ne var?’ diye sorar. Şeyh Hasan, melikin adamlarından su dolu bir leğen ister ve bu leğenin içine kafasını sokar. Bir süre bekledikten sonra kafasını kaldırıp şu cevabı verir: ‘Yeraltına, yeryüzüne, gökyüzüne ve sular âlemine baktım, denizde bir gözü kör kırmızı bir balığın kaybolduğunu gördüm’. Bu cevap üzerine melik, tahtının altındaki kırmızı balığı çıkarır ve balığın kırmızı olduğunu biliyordum, ancak bir gözünün kör olduğunu bilmiyordum; şimdi dile benden ne dilersen’ diyerek şeyhi onurlandırır. Şeyh de ‘Eskimeyecek, değerini kaybetmeyecek ve benden sonra da bırakabileceğim bir şey istiyorum’ diye cevap verir. Melik de ona ‘Gözünün gördüğü bütün bu toprakların sahibisin’ der” (K53).

29- Şeyh Hüseyin (Bapiro)¹ Türbesi 1

Şeyh Hüseyin türbesi, Siirt’in Kurtalan ilçesinin Beykent köyünde yer alır. Köyden uzaklığı yaklaşık üç kilometredir. Şeyhin Mardin’den geldiği ve türbenin yaklaşık 300-400 yıllık olduğu söylenmektedir. Halk arasında Şey Hüseyin’le ilgili çeşitli anlatılar yaşar:

“Zamanın birinde üç derviş kardeş varmış. Köy köy dolaşan bu dervişler, günün birinde bir beyin evine konuk olurlar. Bey, onlara ‘Hayat nedir?’ diye sorar. Dervişlerden biri

¹ Türbe, yörede Bapiro olarak da adlandırılmaktadır. Bir anlamda şeyh, yöre halkı tarafından bir ata, dede olarak görülmektedir.

‘Yemek yemek ve onu çıkarmak’ diye cevap verir. Bey, bu cevaba kızar ve “Benim huzurumda böyle konuşmaya nasıl cesaret edersin!” diyerek Şeyh Hüseyin’i cezalandırır. Ona yemek yedirir, ancak tuvalete gitmesine izin vermez. Oysa bey, kendisinin başına geleceklerden habersizdir. Sabah olur, dervişler gider. Onlar gittikten sonra bey, tuvalete çıkmak ister, ancak bunu bir türlü başaramaz. Bey, akşam yaptığı hatayı hemen anlar ve dervişleri buldurtur. Dervişe ‘Ne yaptın da beni bu hale getirdin’ der. Şeyh Hüseyin, elini beyin karnında dolaştırır; böylece bey iyileşir. Bunun üzerine bey, hatasını telafi etmek ister. Dervişlere ‘Benim uçsuz bucaksız topraklarım var, siz dilediğiniz yeri seçin ve yerleşin’ der. Dervişler, dağlık bir yeri seçer ve oraya yerleşirler. Bu dervişlerden ikisinin hayvanları vardır, ancak Şeyh Hüseyin’in hayvanları yoktur. O da karısıyla vahşi geyiklerden süt temin eder, böylece geçimini sağlar. Kardeşleri, Şeyh Hüseyin’in sütünü nereden temin ettiğini merak ederler ve onu takip ederler. Şeyh Hüseyin’in sütü geyiklerden elde ettiğini görünce onu kıskanırlar ve geyiklere ateş ederek onları öldürmeye çalışırlar. Geyikler, korkar ve bir daha gelmezler. Bunun üzerine Şeyh Hüseyin, kardeşlerini beye şikâyet eder. Bey, iki derviş topraklarından kovar. Beyin dervişlere bağışladığı bütün topraklar, Şeyh Hüseyin’e kalır. Şeyh, ayağını yere vurur, ayağını vurduğu yerde su çıkar. Ömrü boyunca yaşamını bu topraklarda sürdüren şeyh, burada ölür ve gömülür” (K17). “Bir başka rivayete göre, şeyh, abdest almak istemiş, ancak hiçbir yerde su bulamamıştır. Bunun üzerine şeyh, bastonunu yere vurmuş, yerden su çıkmış, şeyh de bu sayede abdestini almıştır. Namazını kılan şeyh, Hakk’ın rahmetine kavuşmuştur” (K42).

Şeyh Hüseyin (Bapiro) 2

“Şeyh Hüseyin’in türbesinin üstü kapatılmak istenmiş, ancak her defasında türbenin tavanı çökmüştür. Olay üç kez tekrarlandıktan sonra Şeyh Hüseyin, insanların rüyasına girerek türbesinin üzerinin kapatılmasını istemediğini bildirmiş, böylece türbe üzeri açık bırakılmıştır” (K38).

Şeyh Hüseyin (Bapiro) 3

“Çocuk sahibi olamayan Yezidi bir aile, Şeyh Hüseyin’in yanına gelir. Şeyh, ayağını kadının sırtına değdirerek aileye Allah’ın izniyle çocuk sahibi olacaklarını söyler. Aradan bir yıl geçer, ailenin ikiz çocukları dünyaya gelir” (K38). Günümüzde türbe, çocuk sahibi olmak isteyenlerin uğrak yeridir. Türbedeki ağaç, dilek sahiplerinin bağladıkları çaputlarla doludur.

30- Şeyh İbrahim Mücahit 1

“Şeyh Mücahit’in gerçek bir veli olup olmadığını anlamak isteyen Siirtli âlimler, onu sınamak isterler. Âlimler, ‘Kalplerimizde birer niyet tutalım, eğer Şeyh Mücahit gerçek bir evliya ise bizim kalbimizden geçeni bilir ve ona göre davranır, eğer değilse biz de onun

gerçek bir veli olmadığını anlamış oluruz.’ derler. Bunun için Müslüman kılığına girmiş bir papazı da yanlarına alarak Şeyh Mücahit’in yanına giderler. Şeyh Mücahit, gelen konuklar arasından birinin mevsim kış olmasına rağmen kalbinden üzüm yemeyi geçirdiğini anlar ve hizmetçisi Delo’yu bağa üzüm toplamaya gönderir. Konuklar, üzümü yerler. Delo da her tarafın karla kaplı olduğu bir günde bağda üzüm görünce onlardan bazılarını kendisi için ayırır. Misafirler gittikten sonra tekrar bağa gider, ancak bağda üzüm adına hiçbir şey bulamaz” (Arslan 2006: 98).

Şeyh İbrahim Mücahit 2

“Şeyh bir gün eline odun alarak dışarı çıkar ve ahaliye ‘Sizler de birer parça odun toplayıp buraya getirin’ der. Bunun üzerine büyük bir odun kümesi oluşur. Şeyh, bu odunları yakarak, ateşin içine girer; Hz. İbrahim’i yakmayan ateşin kendisini de yakmayacağını söyler. Şeyh, ateşler içinde iken zikrini yapar ve daha sonra ateşten çıkar” (Arslan 2006: 100).

Şeyh İbrahim Mücahit 3

“Şeyh, bir gün evine gelen bir sofuy için hizmetçisinden helva ve ekmek getirmesini ister. Hizmetçi, oluklardan akan buzları kırıp ateş yakar, ekmek ve helva pişirir, misafirin önüne getirir. Misafir, Bağdat’a gidecektir ve oldukça uzun bir yolu vardır. Şeyh, sofuya ‘Gideceğin yoldan daha kısa bir yol vardır. Şimdi gözlerini kapat ve ayağını ayağımın üzerine koy’ der ve onu Bağdat şehrine yollar. Misafir, Bağdat’a Şeyh Geylani’nin yanına gider. Şeyh Geylani, sofuya ‘Şeyh Mücahit bize ne gönderdi?’ deyince de sofuy, elindeki helva ile ekmeği, Şeyh Geylani’ye gösterir (Arslan 2006: 100).

Şeyh İbrahim Mücahit 4

“Şeyh Mücahit 3” adlı menkıbede Şeyh Mücahit tarafından göz açıp kapanıncaya kadar geçen süre zarfında Tillo’dan Bağdat’a gönderilen Sofu İsmail, Şeyh Mücahit’i görmek için tekrar Tillo’ya gitmek niyetindedir. Sofu’nun bu isteği, Şeyh Mücahit’e ayan olur. Ölümünün yaklaştığını bilen şeyh, yanındakilere Bağdat’tan kendisini görmek maksadıyla birinin geleceğini, ancak bu zatın onu göremeden Tillo’da vefat edeceğini bildirir. Sofu, Tillo’ya varmadan Şeyh Mücahit vefat eder. Sofu İsmail de Tillo’ya varduktan hemen sonra vefat eder” (Arslan 2006: 100, 101).

31- Şeyh İlyas

Şeyh Musa Hazretleri, bir gün Hicaz’a gider. Şeyh Musa Hicazda iken Şeyh İlyas, hocası Şeyh Musa’nın evinin etrafından bir tatlı kokusu alır. Bu tatlıyı üstadı için hacca götürmek niyetindedir. Kapıyı çalarak Şeyh Musa’nın hanımından bir miktar un helvasını hocası için ister. Şeyh Musa’nın hanımı, “İlyas’ın çocuklarının canı çekmiştir” düşüncesiyle bir tabak dolusu un helvasını ona verir. Manevi âlemde yolculuk yapabilen Şeyh İlyas,

hocasına helvayı ulaştırır. Birkaç ay geçtikten sonra Hicaz'dan dönen Şeyh Musa'yı birçok insan ziyaret eder. Şeyh Musa ise 'Beni değil, Şeyh İlyas'ı ziyaret edin; çünkü ben Hicaz'da iken o, bana un helvası getirip ikram etmiştir" der.

Rivayetlere göre Şeyh İlyas, şeyhi tarafından övüldüğü için çok utanmış, odasına giderek bir çukur kazmış, su kaynatmış ve Allah'a canını alması için yalvarmıştır. Duaları kabul olan Şeyh İlyas vefat etmiştir. Bunun üzerine Şeyh Musa, 'Beni ziyarete gelen kişi, önce Şeyh İlyas'ı ziyaret etsin' diyerek vasiyette bulunmuştur.

32- Şeyh Kâl (Babikal) 1

Şeyh Kâl'in yaklaşık yüz elli veya iki yüz yıl önce yaşadığı, hem Nakşibendî hem de Kadirî tarikatlerinin halifesi olduğu söylenmektedir. Eruh'un Bağgöze köyündeki Şeyh Babikal (Şeyh Kâl), vefatından önce köyün ileri gelenlerine kendisi için bir türbe yapılmasını ve başucuna da bir ağaç dikilmesini vasiyet eder. Babikal vefat ettikten sonra köylüler, bir türbe yaparlar ve hayvanların mezara zarar vermemesi için türbenin üstünü kapatırlar. Köylüler sabah uyandıklarında türbe çatısının yerinde olmadığını görürler. Tekrar çatı yaparlar; ancak ertesi gün çatının yine yerinde olmadığını görürler. Tam üç kez tekrarlanan bu olaydan sonra köylüler, türbenin çatı kabul etmediğine kanaat getirirler. Aradan birkaç yıl geçtikten sonra mezarın ortasından bir ağaç çıkar. Bu ağaç, şu an âdetâ bir çatı gibi tüm mezarı kaplamaktadır" (K1).

Şeyh Kâl (Babikal) 2

"Rivayetlere göre bir zamanlar türbe civarından geçen askerlerden birkaçı, 'Burada kim yatıyor da böyle güzel bir türbesi var!' diyerek şeyhle dalga geçerler; bazıları, türbe duvarına abdest bozar. Halk arasında bu askerlerin akli dengelerini kaybettikleri, bir kısmının da oracıkta can verdiği anlatılır. Ölen askerlerden birkaçının fiziksel şekli olarak düşünülen izler, türbe girişinde yer almaktadır. Türbe civarı, yemyeşil olduğu halde, izlerin olduğu bölümde tek bir çim bulunmamaktadır" (K1).

Şeyh Kâl (Babikal) 3

Şeyh Kâl, henüz altı-yedi yaşlarında bir medrese talebesi iken şeyhi tarafından üstü toprak olan damın toprağının silindire sıkıştırılmasıyla görevlendirilir. Şeyh, dama çıkan, ancak bir türlü geri gelmeyen Şeyh Kâl'i merak eder ve dama çıkar ve gördükleri karşısında hayrete düşer. Çünkü Şeyh Kâl, damın bir kenarında oturmakta, silindir ise kendi kendine damın üzerinde gidip gelmektedir.

33- Şeyh Kursi

"Siirt'in Tillo ilçesinin üç kilometre kadar uzağında "Kale" denilen mevkinin aşağısındaki dik yokuşta "Şeyh Kursi" denilen büyük bir taş vardır. Efsaneye göre zamanın

ermişlerinden birinin tam bu noktada karşısına şeytan çıkmış ve onu yoldan çıkarmaya çalışmıştır. Ancak ermiş, burada şeytanı taşlamış ve taşın içindeki oyuğa hapsetmiştir. Tillo'ya gidenler, yolu oradan geçenler, ayaklarını birleştirerek bu oyuğa üç taş atarlar. Üç taştan ikisini oyuğa denk getirenin cennete gideceğine inanılır. Oyuk, günümüzde atılan taşlar dolayısıyla kapanmıştır” (K23).

34- Şeyh Mahmut Bayraktar

“Şeyh Mahmut, Halit bin Velit döneminde yapılan bir savaşta başını kaybeder; ancak sancağı elinden bırakmamak için savaşımaya devam eder. Bunu gören bir kadın, dayanamayıp bu olağanüstü hadiseyi yanındakilere anlatınca Şeyh Mahmut oracıkta vefat eder” (Eryeşil 2001: 38).

35- Şeyh Muhammet Barik (Bırayka)

“Şeyh Muhammet Barik'in büyük bir zat olduğu bilinmesine rağmen bir süre sonra arkasında kimse namaz kılmamaya başlar. Bunun üzerine şeyh, camideki ibrikleri yıkar ve onları cemaat düzeninde sıraya dizer. İbrikler, tıpkı insanlar gibi namaz kılmaya başlarlar. Namaz bittikten sonra şeyh, onları bu sefer halka şeklinde sıralar ve onlarla zikir yapar. Bu olayı gören halk, tekrar Şeyh Muhammet'in arkasında namaz kılmaya başlar” (Eryeşil 2001: 38).

36- Şeyh Muhammet ve Kara Ev²

“Şeyh Muhammet³ ve kardeşi, Mardin'den göç ederler. Şeyh Muhammet, Siirt'in Baykan ilçesinin Kasımlı (Verkanıs) köyüne, kardeşi ise yine Siirt'in Şirvan ilçesinin İncekaya köyüne yerleşir. Şeyh Muhammet, Kasımlı köyünün ağasının çobanlığını yapmaya başlar. Onun ağanın çobanlığını yapmasıyla ağanın işleri daha iyi gitmeye başlar. Ancak Kasımlı köyünün ağası ile Derzin köyünün ağası arasında geçmişten gelen bir husumet vardır. Derzin köyünün ağası, bir gün Kasımlı köyünün ağasının sürülerine zarar vermeleri için adamlarını yollar. Adamlar, sürüden birkaç keçi çalacaklardır. Ancak adamlar sürünün olduğu yere gittiklerinde sürünün etrafının surlarla çevrili olduğunu görürler, surların etrafını dönerler; ancak bir türlü içeri girebilecekleri bir kapı bulamazlar. Sonunda ağanın yanına geri dönerler. Ağa, adamlarına inanmaz, kendi gözleriyle gidip görmek ister. O da keçi sürülerinin etrafının surlarla kaplı olduğuna tanık olur. Çobana seslenir ve ona sur kapısının nerede olduğunu sorar. Tam bu sırada surlar kaybolur. Derzin köyünün ağası, çobandan kırk böbrek getirmesini ister. Çoban, sürülerin içine girer ve ağaya bir tepsi içinde kırk böbrek getirir.

² Şeyh Muhammet'in Şirvan'a yerleşen kardeşinin de benzer şekilde yapılmış bir evi vardır. Bu ev de aynı amaçlar için ziyaret edilmekte ve orada uyumaktadır

³ Şeyh Muhammet'in Hz. Ömer soyundan geldiğine ve Sultan Şeyhmus'un torunu olduğuna inanılır.

Ağa, adamlarına ‘Gidin, sürünün içine bakın, bu çoban kaç tane hayvan kesti de bu kadar böbreği getirdi’ diye talimat verir. Ağanın adamları, sürüdeki hayvanları kontrol eder, ancak kesilmiş tek bir hayvana rastlamazlar. Ağa, çobanın keramet ehli biri olduğunu anlar ve ertesi gün, Kasımlı köyünün ağasının yanına giderek ona olan biteni anlatır. ‘Senin çobanın senden de benden de üstün biri; onun çobanlık yapması, bizim için iyi sonuçlar doğurmaz’ der. İki ağa, çobanın yanına gider ve ona kendilerinden ne isterse yapabileceklerini, söylerler. Çoban Şeyh Muhammet de kendisi için bir ev yapmalarını ve evin bir odasının da penceresiz olmasını ister. İki ağa, çobanın dediğini yaparlar. Şeyh Muhammet, vefat ettikten sonra onun yaptırmış olduğu bu ev halkın rüyasına girer. Rüyada bu eve girip uyuyanların iyileştiği görülmektedir. Bu rüyanın sıklıkla tekrar etmesiyle halk, Şeyh Muhammet’in evini ziyaret etmeye ve orada uyumaya başlar” (K30, K31).

37- Şeyh Muhammet Kâzım

“Rahmetli Hacı Abdullah Çevik, bir gün gemiyle hacca giderken gemisi, bir fırtınaya yakalanır. Hacı Abdullah, şeyhten yardım ister. Bu sırada denizin üzerinde seccadesine oturmuş bir şekilde şeyhi görür. Şeyh, ona ‘Korkma!’ der. Bir süre sonra fırtına dinir ve gemidekiler, sağ salim yollarına devam ederler” (Eryeşil 2001: 38).

38- Şeyh Muhammet El Hâzin 1

“Şeyh Hazretleri, bir gün müritlerine unun bittiğini, bu yüzden buğday öğütmek için değirmene gidilmesi gerektiğini söyler. Ancak müritler, değirmende suyun kalmadığını ve bu yüzden buğdayı öğütemeyeceklerini söylerler. Şeyh, değirmene gitme konusunda ısrarcıdır. Şeyh ve yanındaki müridi Persinkli Şeyh Kasım değirmene giderler. Şeyh, değirmen dolabını tamir eder. Bu sırada birdenbire gökyüzünü bulutlar kaplar. Şeyh, yanında bulunanlara buğdayın değirmenin ağzına dökülmesini emreder. Buğday, değirmen ağzına dökülür dökülmez bardaktan boşalırcasına yağmur yağmaya başlar; böylece buğday da öğütülmüş olur” (Şeyh Muhammed Kâzım 2011: 352).

Şeyh Muhammet El Hâzin 2

“Şeyh, bir gün ‘Seyyid Ali Kimno’ adında biri ile evinin avlusunda meyve yerken yağmur yağmaya başlar. Seyyid Ali, şeyhten yağmuru durdurmasını ister, Şeyh önce bunu yapmak istemez. Seyyid Ali ısrar eder. Bunun üzerine şeyh, elinin tersini göğe kaldırır, böylece yağmur birdenbire kesilir” (Şeyh Muhammed Kâzım 2011: 352).

Şeyh Muhammet El Hâzin 3

“Şeyh, henüz medreselerden birinde öğrenciyken toprak damın loğlanması için görevlendirilir. Şeyh, damda bu işi yapmakla meşgul iken öğrenciler, loğun çok hızlı gidip geldiğini görürler. Medrese hocası, bir başka öğrencisini Şeyhü’l Hazin’in damı hızlı

loğlamaması konusunda uyarıda bulunmak üzere dama gönderir. Öğrenci, loğun kendi kendine döndüğünü, şeyhin ise bir kenarda gizlendiğini görür” (Şeyh Muhammed Kâzım 2011: 358).

39- Şeyh Musa 1⁴

Eski zamanlarda “Şeyh Musa” adında bir zat varmış. O devirlerde şeyhler, askere gitmezlermiş. Yalnız tarlada çalışır ve elde ettikleri ürünleri tekkelere verirlermiş. Şeyh Musa, yine bir gün tarlada çalışırken iki asker, Şeyh Musa'yı askere çağırır. Şeyh Musa, şeyhlerin askere gitmediklerini; bu durumu padişaha danışacağını söyler. Şeyh Musa, kuş donuna girer ve padişahın yanına gider, elinde bir zarfla da geri döner. Şeyh Musa, zarfı askerlere verir. Mektupta askere gitmesine gerek olmadığı yazılıdır. Şeyh Musa'nın Kurtuluş Savaşı'na ve Kıbrıs Barış Harekâtı'na güvercin donuna girerek katıldığı da rivayet edilir.

Şeyh Musa 2

Şeyh Musa'nın Halit bin Velit'in torunu olduğu rivayet edilmektedir. Bir diğer dedesi ise 1100 yıllarında yaşamış olan Tillo ilçesindeki Hamza el Kebir'dir. Şeyh Musa, bir taraftan dünya işleri ile meşgul olurken öte taraftan ibadetle vakit geçirirdi. Çoğu zaman ruhlar âleminde yolculuk yaparak Mekke ve Medine'de namazını kılardı. Şeyh Musa, bir cuma namazı vaktinde namazını kılmak için tarladaki işini yarıda bırakmak zorunda kalır. Bu sırada Şeyh Musa'nın yerine bir aslanın tarlayı sürdüğü rivayet edilir.

40- Şeyh Mücahit ve Hızır

Şeyh Mücahit, Meydandere köyünde yaşamış bir zattır. Bir gün yaz ortasında bostanını çapalamaya gider. Bostan ile köy arasında akan bir çay vardır. Akşam vakti çay yükselir, bu yüzden Şeyh, evine dönemez. Akşam namazını kılıp Allah'a dua eder. Duası bittikten sonra karşısında Hızır'ı görür. Hızır, ona ‘Benden korkma, sana yardım edeceğim’ der ve şeyhin elinden tutarak suyun üzerinden yürütüp karşı kıyıya geçirir; ‘Sakın bunu kimseye anlatma!’ diye de sıkı sıkı tembih eder. Şeyh, evine gelir; ancak Hızır'ın söylediklerini unuttur; başından geçenleri ailesiyle paylaşır. O akşam fenalaşan şeyh, sabaha doğru vefat eder. O günden beri Şeyh Mücahit adına eylül ayında köyde yemek ziyafeti verilmektedir.

41- Şeyh Neccar 1

“Şeyh Neccar, Siirt'in henüz Müslümanlığı kabul etmediği bir zamanda Müslüman bir marangoz olarak yaşamını sürdürmektedir. O sıralarda Siirt derebeylikle yönetilmektedir. ‘Merg’ adlı Siirt derebeyi zalimliğiyle ün salmıştır. Zalimliklerinden biri de yeni evlenmiş bir

⁴ Siirt'te yaşayan Hezer, Pamukçu, Emrak, Bilgili, Doğrusever, Sayın, Uyan, Orpak, Yüksel ailelerinin Şeyh Musa soyundan geldiği söylenmektedir.

erkekten eşini üç günlüğüne almasıdır. Halk, bu zalimce uygulamaya çaresizce boyun eğer. Bir gün Şeyh Neccar da evlenir. O da tıpkı diğer insanların karşılaştığı durumla karşılaşır. Derebeyinin askerleri Şeyh Neccar'ın yanına gelir ve ondan eşini üç günlüğüne derebeyine vermesi gerektiğini söylerler. Ona üç gün de mühlet verirler. Şeyh Neccar eşini derebeyine vermek istemez, ancak çaresizlik içindedir. Şeyhin annesi, ona 'Allah birdir, fakat çıkar yol bindir" diyerek teselli eder. O gecenin sabahında derebeyinin askerleri, tekrar şeyhin kapısına gelirler. Şeyh Neccar, kapıyı korkuyla açar, askerler ondan gece yarısı ölen derebeyleri için bir tabut yapmasını istemeye gelmişlerdir" (K18).

Şeyh Neccar 2

Şeyh Neccar, İslamiyet'i henüz kabul etmemiş olan Siirt'te Müslüman olarak yaşamaktadır. Şehrin kralı, Şeyh Neccar'ın ibadet etmesini yasaklar. Bunun üzerine Şeyh Neccar da Siirt'in dışında bir mekâna yerleşir, ailesiyle orada yaşamaya ve ibadetlerini de yerin altındaki derince bir oyukta gizlice yapmaya devam eder. Derebeyi, Şeyh Neccar'ın ibadetlerine devam ettiğini öğrenir. Askerleri aracılığıyla ona haber gönderir ve ondan bir gece içerisinde yüz adet tabut yapmasını ister. Aksi halde onu öldüreceğini söyler. Gece biter ve sabah olur, Şeyh Neccar bütün uğraşlarına rağmen yüz tabutu yapamamıştır. Askerler kapısını çalar ve ondan gece ölen derebeyleri için bir adet tabut yapmasını isterler.

Şeyh Neccar 3

Şeyh Muhammet El Neccar ile ilgili olarak anlatılan 3. menkıbe, bir Kesikbaş hikâyesidir.

"Siirt merkezde Ulus Mahallesi'ni geçtikten sonra fıstık bağları gelir. Bu fıstık bağlarının içinde Kurtuluş Savaşı'nda şehit olmuş bir evliya bulunur. Asıl adı tam olarak bilinmeyen bu evliyanın türbesinde Şeyh Muhammet El Neccar adı geçmektedir. Rivayetlere göre bu zat, Kurtuluş Savaşı'nda savaşımış ve savaş esnasında kafası bir düşman askeri tarafından kesilmiştir. Bu ulu zat, kafası kesildiği halde savaşa devam etmiştir" (K19).

Şeyh Neccar 4

"Zikirlerini tef eşliğinde yapan Şeyh Neccar, bir gün vefat eder. Cenaze namazını kıldırmak isteyen halk, cenazeyi bir türlü yerinden kaldıramaz. Durum şehrin valisine bildirilir. Vali, gelir ve şeyhin bir vasiyetinin olup olmadığını sorar. Aile üyelerinden biri, şeyhin öldüğü vakit cenazesinin tef eşliğinde kaldırılmasını vasiyet ettiğini söyler. Bunun üzerine şeyhin müritleri gelir ve tef çalıp zikrederek cenazeyi kaldırır. Cemaat, cenaze namazını kılar, ancak cenaze, bu sefer musalla taşından kalkmaz. Cemaat, cenaze sahiplerine şeyhin ikinci bir vasiyetinin olup olmadığını sorar. Aileden 'hayır' cevabını alırlar, ama cenaze musalla taşından kalkmamakta kararlıdır. Akşama doğru Yemen'den bir kişi gelir,

şeyhin müridi olduğunu, cenaze namazını kendisinin kıldıracağını, şeyhin bir gün kendisine bana ‘Ben ölürsem cenaze namazımı sen kıldıracaksın’ dediğini ifade eder. Böylece şeyhin büyüklüğü bir kez daha kanıtlanmış olur” (Eryeşil 2001: 79).

42- Şeyh Osman Türbesi

Zamanın birinde “Osman” adında ulu bir zat; günlerce, aylarca, yıllarca Veysel Karani'yi görme arzusuyla yolculuk yapmış. Veysel Karani'ye ulaşacağı sırada şeytan karşısına çıkmış. Şeytan ona, “Ey Osman! Neden bu kadar yol gidiyorsun, neden bu kadar yorgunsun?” demiş. Osman, “Veysel Karani'yi görmek için bu kadar yol yürüyorum, ama çok yoruldum” demiş. Şeytan Osman'ı kandırmak için “Yıllardır yürüyorsun, ama bu kadar daha yolun var” demiş. Akli karışan Osman, esasını yanına bırakmış; “Allah'ım ben çok yoruldum, artık dayanamıyorum. Veysel Karani'yi görmek nasip olmadı. Sen benim burada canımı al. Hiç değilse onun yolunda ölürüm” demiş. Allah, oracıkta Osman'ın canını almış. Osman'ın asası, orada bir ağaca dönüşmüş.

43- Şeyh Ömer

“Şeyh Ömer'in Siirt'in Meşelidere köyünde yaşadığı rivayet edilir. Siirt merkezden uzaklığı yaklaşık 30 km olan bir dağ vardır. Şeyh Ömer'in bu dağda çobanlık yaptığı ve bastonuyla dağı oyarak kendisine bir ev, oda yaptığı söylenmektedir.”

“Şeyh Ömer'in türbesinin nerede olduğu bilinmemektedir. Ancak dağın yamacındaki çevre köylerden birinde olduğu tahmin edilmektedir. Yöre halkı, dağda bulunan oda şeklinde oyulmuş mağarayı, Şeyh Ömer'in mekânı olarak kabul eder. Ağır hastalar, yaralıları, çocuğu olmayanlar, sevdiğine kavuşmak isteyenler, bu mağarayı ziyaret ederek dilek dilerler. Şeyh Ömer'e ait olduğu düşünülen bu mağara, aynı zamanda dağa da ismini vermiştir. Dağa da ‘Şeyh Ömer Dağı’ denilmektedir” (K20). Burayı ziyaret eden halk, Şeyh Ömer'in mağarasında dua eder ve uyurlar. Bu kişiler, yanında bir koçla Şeyh Ömer'i rüyalarında görürlerse dileklerinin gerçekleşeceğine inanırlar. Dileği kabul olan kişi, ziyaret yerinde bir koç keser veya bir başka adakta bulunur.

44- Şeyh Saad

“Şeyh Saad, bir gün ormana çalı çırpı toplamaya çıkar. İşini bitirdikten sonra topladığı çalı çırpıyı bir araya getirecek ipin yanında olmadığı fark eder. Bunun üzerine yılanları çağırır ve onları ip gibi kullanarak çırpılarını bağlar. Bunu gören köylüler, şeyhin büyüklüğünü bir kez daha anırlar” (Eryeşil 2001: 60).

45- Şeyh Şah-ı Veli 1

“Şeyh Şah-ı Veli, velilerin büyüğü, piri anlamına gelir. Asıl adı Abdullah İbnu Seyyid Ali Elbuhara'dır. Şeyh Şah-ı Veli, Buhara'dan gelerek Siirt'in Eruh ilçesinin Erenkaya

köyüne yerleşmiştir. Rivayetlere göre, bir gün yağmur yağdığı için evlerinin damından su damlamış, bunun üzerine şeyhin annesi, henüz on yaşındaki oğlundan damı loğlamasını istemiştir. Şeyh, damı loğlarken annesi, loğ taşının gürültülü, âdeta onlarca adamın damda hareket etmesi gibi ses çıkardığını duymuş ve merak edip dama çıkmıştır. Bu sırada oğlunun damı loğlamadığını, loğ taşının dam üzerinde kendiliğinden gidip geldiğini görmüştür” (K46).

Şeyh Şah-ı Veli 2

“Şeyh Şah-ı Veli, bahçesindeki otları yolmakla meşguldür. Bu sırada onun namını işiten bir veli gelir ve Şah-ı Veli’ye ‘Neden bu otları yolmakla meşgulsün? Sen şeyhsin, dilersen onlara emredebilir ve onları kökünden çıkarabilirsin!’ der. Şeyh ise Allah katında alın terinin önemine değinir, ancak konuk, ısrar eder. Bunun üzerine şeyh, otlara ‘Allah’ın izniyle bahçemden çıkın!’ diyerek talimat verir. Bahçedeki bütün otlar, köklerinden çıkar. Şeyh, otlara ‘Tekrar yerinize geçin!’ deyince de otlar, bahçeye, eski yerlerine geri döner. Şah-ı Veli, bu olayı üç kez tekrarladıktan sonra konuk veliye dönerek bu sefer de aynı işi ondan yapmasını ister. Bu kez veli, otlara ‘Çıkın!’ diye emir verir. Otlar, bahçeden çıkar. Veli, onlara ‘Tekrar yerinize gidin!’ der, ancak otlarda bir kıyımdama olmaz. Bu işi yapmak, Şeyh Şah-ı Veli’ye kalır. Şeyh, otları bahçeye, eski yerlerine gönderir. Şeyh Şah-ı Veli, böylece tüm şeyhlerin şahı kabul edilir” (K46).

Şeyh Şah-ı Veli 3

“Cizire Botan mirinin kızı, aklını kaybeder. Mir, kızını o devrin doktorlarına, âlimlerine ve şeylerine gösterir, ancak bunların hiçbiri kızı iyileştiremez. Mir, Şeyh Şah-ı Veli’nin namını işitir ve adamlarını şeyhi getirmeleri için Erenkaya köyüne gönderir. Adam, mirin emriyle yanına bir at alarak şeyhin yanına gelir ve ona durumu anlatır. Şeyh, adama ‘Sen git, ben arkandan gelirim’ der. Adam, şeyhe onun için bir at getirdiğini ve bu ata binmezse mirin kendisine kızacağına söyler. Ancak şeyh, ata binmek istemez ve adamı geri gönderir. Adam, ata biner ve yola çıkar. Yol kenarındaki bir çeşmeden şeyhin abdest aldığı görür. Şeyhin kendisinden önce yaya olarak buraya nasıl geldiğine şaşırır. Adam ve şeyh Cizre’ye varırlar. Şeyh, mirin kızının bir odaya kapatılmış olduğunu öğrenir. Kızın yanına gider ve mirden kızın elbiselerini ister, bunları kıza atarak ondan giymesini ister. Kız, elbiselerini giyer ve hiçbir şey olmamış gibi odadan çıkar. Çünkü kız iyileşmiştir. Bunun üzerine mir, şeyhe ‘Dile benden ne dilersen!’ der. Şeyh de mirin tenceresini ister. Çünkü bu tencere, mirin helal olan tek malıdır ve ona kayınbabası tarafından hediye edilmiştir” (K46).

46- Şeyh Şerafettin

“Bir komutan, Şeyhü’l Hazin’in oğlu Şeyh Şerafettin’i tutuklamakla görevlidir. Onun yanındaki Siirtli bir asker ise Şeyh Şerafettin’in büyük bir âlim olduğunu söyleyerek

tutuklama olayını engellemek ister. Bunun üzerine komutan, ‘Bahsettiğin şeyh, gerçekten keramet sahibi ise onu tutuklamaya gittiğimiz vakit bizi, bu kış günü bal ve üzümle ağırlasın!’ der. Şeyh, eğer bunu yaparsa onu tutuklamaktan vazgeçeceğine söz verir. Komutan ve asker, şeyhin yanına gider. Şeyh, komutanın canının bal ve üzüm çektiğini söyleyerek onlara bal ve üzüm ikramında bulunur. Bu olay üzerine komutan da şeyhe tabi olur” (K50).

47- Şeyh Tayyar Türbesi ve Ağaç

Şeyh Tayyar ile ilgili olarak anlatılan efsane, kesikbaş efsanelerinden biri olarak karşımıza çıkar.

“Rivayetlere göre, Mekke’de yapılan bir savaş sırasında Şeyh Tayyar’ın başı kesilmiştir. O zamanlar Siirt göl halindeymiş; sadece şu an Şeyh Tayyar türbesinin bulunduğu bölgede bir ağaç varmış. Başı kesik Şeyh Tayyar, Allah tarafından uçurtulmuş ve bu ağacın altına getirilmiş ve orada gömülmüştür. Bu olay, salı günü vuku bulmuştur. Türbenin sadece salı günleri ziyaret edilmesi bu olayla ilişkilendirilir. Günümüzde türbe ve ağaç, yöre halkı tarafından muhtelif dert ve tasalardan kurtulmak maksadıyla ziyaret edilmektedir” (K21).

48- Veysel Karani 1

“Hz. Peygambere âşık olan Veysel, onu görmeyi çok arzulamaktadır. Lakin hasta annesinin iznini almadan gitmeyi de münasip görmemektedir. Günün birinde daha fazla dayanamayacağını anlayarak annesinden izin ister. Kadıncağız, eğer Medine’ye ulaştığında Peygamber’i evde bulamazsa, başka yerde aramadan hemen dönüp gelmesi şartıyla izin verir. Böylece Veysel yola çıkar. Sıkıntı dolu uzun bir yolculuktan sonra Medine’ye ulaşır. Hz. Peygamber’in evini bulup kapısını çalar; fakat hanımı Hz. Ayşe’den evde bulunmadığını, mescitte olduğunu öğrenir. Hz. Ayşe beklemesini veya gidip Hz. Peygamber’i bulmasını söylese de, Veysel, annesine olana sözünü hatırlayarak beklemeden tekrar Yemen’in yolunu tutar” (Ocak 2009: 138).

Veysel Karani 2

Veysel Karani, Sıffin savaşında şehit olur. Üç farklı kabile, Veysel’in naaşına sahip çıkar. Aralarında bir türlü anlaşamazlar. Bu yüzden Hz. Ali’yi hakem tayin ederler. Hz. Ali, Veysel’in Yemenli olduğunu ve oraya gömülmesi gerektiğini ifade eder; ancak diğer iki kabile reisi bunu kabul etmez. Bunun üzerine Hz. Ali, kura çekilmesini teklif eder. Taraflar bunu da kabul etmezler. Hz. Ali, her üç kabile reisini de geri çevirir ve ‘Şimdi gidin, Veysel’in naaşı benim korumam altındadır’ der. Ertesi gün her üç kabilenin tabutlarında da Veysel’in görüldüğüne, bu sebeple Veysel’in üç farklı yerde (Yemen, Şam ve Siirt) mezarının olduğuna inanılır. Halk arasında bu olay, Veysel Karani’nin kerametlerinden biri olarak algılanır.

Veysel Karani, Hz. Muhammet döneminde yaşamış, ancak onu göremediği için sahabe olamamış ulu bir zattır. Hz. Muhammet'i görmek için şiddetli bir arzu duymasına rağmen bunu başaramamıştır. Hz. Muhammet de Veysel Karani'nin bu arzusunu bildiğinden ötürü ona hırka-i şerifini hediye olarak göndermiştir.

49- Yeşil Işık Şeyhi: Şeyh Halil Menkıbesi

“Pir Hasan türbesi, Siirt ilinin Baykan ilçesinin Ulaştı köyünün mezarlığında yer almaktadır. Pir Hasan'ın yaşamı hakkında fazla bir bilgi yoktur. Halk arasında onun bir savaş sırasında şehit olduğuna inanılmaktadır. Yıllar sonra Pir Hasan'ın türbesi Şeyh Halil adında bir seyit tarafından yapılmıştır. Ulaştı köyünde yaşayan Şeyh Halil'in soy ismi Yeşilışık'tır. Aynı köyde yaşayan bir başka şeyh daha vardır. Bu şeyh ise Karaalp şeyhidir. Bu iki şeyh arasında bir zamanlar bir tartışma başlamış, her iki şeyh de kendi manevi güçlerinin daha fazla olduğunu iddia etmiş. Sonunda bir karara varmışlar; bu karar üzerine Yeşil Işık şeyhi duvara, Karaalp şeyhi ise kurda binecekmiş. Yeşil Işık şeyhi, ‘ya Allah, bismillah’ diyerek duvara binince duvar sallanmış; Karaalp şeyhi kurda binince kurt kımıldamamış.”

“Yeşil Işık şeyhlerinin namı büyüktür. Herhangi biri, onlara hakaret ederse bu şeyhler, derhâl bu insanlara zarar verir. Yeşil ışık şeyhleri, bu tür insanların vücutlarının herhangi bir yerinde, küçük bir yara çıkararak onları cezalandırırlar. Bu yara devamlı kaşınır ve kaşındıkça da büyür. Yeşil Işık şeyhlerinden biri, tükürüğünü yaraya sürerse ertesi gün yara iyileşir” (K43).

50- Yeşil Işık Şeyhi Memorat 1

Kaynak kişimizin yaşadığı bir olay şöyledir:

“Bir gün Şeyh Halil'in kızıyla tartışmaya girdim. Tartışma sonrası kolumda bir yara oluştu. Çok kötü kaşıntı yapan bu yara, bir avuç içi kadar büyüdü. Bir akşam Şeyh Halil'in eşi ve oğlu bize gelmişti. Şeyh Halil'in eşi, kolumu kaşındığımı fark etti. Oğlundan hemen kolumdaki yaraya tükürmesini istedi. Şeyhin oğlu, yarama tükürdü. Ertesi gün uyandığымda yaram tamamen geçmişti (K43).

Yeşil Işık Şeyhi Memorat 2

Kaynak kişimizin babasının başından geçen olay ise şöyledir:

“Babam, bir gün amcamlara yardım etmek için soğan toplamaya gitmiş. Şeyh Halil'in Nurcan adında huysuz ve kavgacı bir kızı varmış. Babam çalıştığı esnada ona hakaretler etmiş. Babam da bu duruma katlanamamış ve o da şeyhin kızına kızmış. Bunun üzerine kız, boynunu büküp bir yere oturmuş. Gece, babam uykudayken Şeyh Halil, babamın rüyasına gelmiş ve babamı gece boyunca çimdikleyerek yetim kızına neden kızdığını ve onu neden

küçük düşürdüğünü sorup durmuş. Bu olay üzerine babam tövbe etmiş, şeyhin kızından da özür dilemiş. Şeyh Halil, bir daha babamın rüyasına girmemiş” (K43).

51- Yeşil Işık Şeyhi'nin Kardeşi

“Bu şeyhin adı, bilinmemektedir. Şeyh, yoksulluk içinde yaşıyormuş. Bir gün Allah’a ‘Çocuklarıma bakacak gücüm kalmadı, ne olur bana yardım et’ diyerek dua etmiş, yalvarmış. O sırada oradan bir kuş geçmiş ve şeyhin avucuna bir çıkın içinde kına bırakmış. Kuş, ‘Ona bu kınayla yanına gelen insanların avuçlarına kına yapacaksın ve bunun karşılığında da bir miktar para alacaksın’ demiş. Ziyaretçilerin hastalıklarının iyileşmesi umuduyla şeyhe verdikleri paranın şeyhi memnun etmesi gerekirmiş; aksi halde hastalık iyileşmezmiş” (K43).

52- Zemzemü'l Hassa 1⁵

Zemzemü'l Hassa henüz beş günlük bir bebekken annesi, onu emzirmek için beşiğe yönelir ve beşikte bir nurun parladığını görür. Gördüklerini eşine anlatır. Eşi de kendisine “Sakin bu gördüklerinden kimseye bahsetme! İnşallah kızımız, hayırlı bir evlat ve veliye olacak” der. Zemzemü'l Hassa, on altı yaşına geldiğinde amcasının oğlu Sultan Memduh ile evlenir. Bir süre sonra ilahi aşka tutulan ve eşinden kendisi için bir mescit yaptırmasını isteyen Zemzemü'l Hassa, zamanının büyük bir bölümünü bu mescitte geçirir. Günümüzde bu mescit, aşure gününde yapılmaya başlandığı için, bilhassa aşure günlerinde ziyaret edilmektedir.

Zemzemü'l Hassa 2

“Zemzemü'l Hassa'nın annesi, Aişe Hanım, Zemzem'e hamile kaldığı gün tef sesleri ve üç değişik sestten de bu gecenin mübarek bir gece olduğunu duyar. Arkasından bir nur görür ve bayılır. Uyanınca gördüklerini eşine anlatır. Hamileliğinin dördüncü ayında Allah'ın meleklerinden biri, ona temiz ve pak bir çocuğa hamile olduğunu söyler; benzer bir olay, yedinci ayda da tekrarlanır. Doğumdan üç gün önce de bu kez rüyasında yine bir meleğin ‘Allah için uyanık kalınız’ dediğini işitir (Arslan 2006: 169).

53- Zemzemü'l Hassa İle İlgili Memorat

Zemzemü'l Hassa ile ilgili oldukça yakın bir zamanda yaşandığı söylenen bir olay ise kaynak şahsımız tarafından şöyle anlatılır:

“Hocamın çocukları ya doğmadan ya da doğduktan sonra vefat ediyorlardı. Bir gün hocamın bir yaşındaki kızı vefat etmişti. Hocam bu duruma çok üzülmüş, geceleri bir türlü

⁵ Bu kadın evliyanın Siirt'in Tillo ilçesinde bir tepede türbesi bulunmaktadır. Zemzemü'l Hassa'nın binlerce kerameti vardır. İlçe halkı, onu bazı geceler, Tillo sokaklarında elinde feneriyle gezerken gördüklerini söyler. Bu kadın evliyanın kırk ibrikle namaz kıldığı da rivayetler arasındadır.

gözüne uyku girmez olmuştu. Hocamın uyuyamadığı bir gece, odanın kapısı aniden açılmış, içeriye beyaz elbiseli, orta boylu, nur yüzlü bir kadın girmişti. Hocam, kadına ‘Kimsin?’ diye sormuş. Kadın ‘Ben Zemzemü’l Hassa’yım, artık üzülme, çocukların benim yanımda, onlar benim talebelerim oldu. Allah, sana salih evlatlar verecek ve onlar yaşayacak. Bu dünyaya salih evlatlar ne kadar gerekiyorsa diğer dünyaya da öyle gerekiyor’ demiş ve çıkıp gitmiş. Hocam da nereye gittiğini merak ettiği için Zemzemü’l Hassa’nın arkasından çıkmış. Onun elinde feneriyle yavaş yavaş türbesinin olduğu tepeye doğru gittiğini, bir ara sarnıcın başında durup abdest aldığını ve daha sonra tekrar türbeye doğru yürüdüğünü görmüş. Hocam bu olaydan çok etkilenmiş ve çocukları, böyle mübarek bir zatın yanında olduğu için Allah’a şükretmiş” (K24).